

978
173

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Національна спілка краєзнавців України

*Нові підходи до організації та ефективного
проведення практик в кризових умовах*
матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару

Тернопіль, 2020

weir /uzj

Бібліотека Тернопільського
національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка

882785

348.091.33-024.22:07
7173

Редакційна колегія

Андрій Кузишин, декан географічного факультету, доцент, канд. геог. наук
(відповідальний редактор)

Іван Каплун, керівник виробничої практики ТНПУ

Ярослав Мариняк, доцент кафедри географії України і туризму, канд. геог. наук

Віктор Мацюк, доцент кафедри фізики, канд. пед. наук

Наталія Дащенко, доцент кафедри журналістики, канд. філол. наук

Інна Поплавська, доцент кафедри географії України і туризму, канд. геог. наук
(відповідальний секретар)

*Друкується за рішенням Науково-методичної комісії географічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
протокол № 3 від 30 листопада 2020 р.*

Нові підходи до організації та ефективного проведення практик в кризових умовах: Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: Вектор, 2020. 60 с.

У збірнику наукових праць включені тексти доповідей викладачів Тернопільського національного педагогічного університету з широкого спектру теоретичних і прикладних питань організації та проведення практик для студентів освітніх програм, підготовка за якими здійснюється в університеті, розкрито зміст та теоретико-методичні підходи до проведення практик.

Для викладачів закладів вищої освіти, науковців, докторантів, аспірантів, студентів, учителів і всіх зацікавлених.

Тексти представлено у авторській редакції мовою оригіналу. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат і інших відомостей.

Адреса редакційної колегії:

Географічний факультет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2
м. Тернопіль, 46027
Тел.: +38 035 436154
e-mail: cesk.tnpu@gmail.com

ГОЛОВНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК В ТНПУ ІМ. В. ГНАТЮКА В УМОВАХ ОГолоШЕНОГО КАРАНТИНУ

*Каплун І.Г.,
керівник виробничої практики*

Оголошення карантину внесло серйозні корективи в систему організації навчального процесу у всіх освітніх закладах країни взагалі та у закладах вищої освіти зокрема. З різною ефективністю почався перехід на дистанційну форму навчання з використанням цілої низки платформ та інших засобів, були переглянуті підходи до організації проміжного та підсумкового контролю тощо. Однак, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка був серед тих, хто успішно перейшов на повноцінне дистанційне навчання на апробованій уже платформі Moodle. Особливо важливо в цей період та в таких умовах було вміло організувати підготовку та проведення практик як невід'ємної складової повноцінної фахової підготовки здобувачів вищої освіти.

Варто наголосити, що як в навчанні так і в питанні організації та проведення практик університет значною мірою був готовий завчасно до подібного роду виклику. Зокрема, в п 1.4 «Положення про організацію практик студентів ТНПУ ім.В.Гнатюка», що затверджене Вченою радою університету (протокол № 2 від 26.09.2017 року) зазначено: «У програмах практик ... для форс-мажорних ситуацій... повинні бути передбачені альтернативні завдання» [1]. Реагуючи на оголошення карантину, ректором університету був виданий Наказ №131 від 12.03.2019 р., що регламентував внесення змін у графіки практик та підготовку до проведення наступних практик в дистанційному режимі.

Специфіка практичної підготовки полягає в тому, що її організація та результативне проведення в рівній мірі залежить як від закладу вищої освіти так і від бази практики. Очевидно, що оголошення карантину вплинуло на режим роботи не лише навчальних закладів але й інших підприємств, організацій та установ. У цій ситуації терміново були переглянуті умови та формат проведення практик, частину практик було переведено на дистанційну форму. Найменших змін, в цілому, зазнали педагогічні практики. У зв'язку з комбінованим навчанням в школах, студенти мали змогу проходити повноцінну практику в т.ч. і з застосуванням різноманітних платформ для дистанційного навчання.

Онлайн навчання на всіх факультетах здійснюється за допомогою платформ Zoom, Google Meet, Skype, Viber, Telegram та ін. Незважаючи на відповідну підготовленість університету до роботи в незвичних умовах,

карантин виявив ряд проблем які актуальні для української вищої освіти загалом.

Цифрові навички. Завдяки стряці, яку влаштував коронавірус, усі учасники освітнього процесу були вимушені почати застосовувати сучасні технології незалежно від того, хотілося їм цього чи ні. І цей безпосередній практичний досвід дозволив їм доволі вправно оволодіти цими навичками. Насправді ж технології вже давно стали невід'ємною частиною нашого життя, тож освітяни мають вміти застосовувати цей зручний інструмент, незалежно від того, у якому режимі відбувається навчання.

Методики викладання. Викладання онлайн не буде ефективнішим за офлайн, доки викладачі не почнуть застосовувати ефективні методики викладання – ті, що мають наукове підґрунтя. Це критично важливо для забезпечення високої якості освіти. Викладачі мають підвищувати рівень своєї викладацької майстерності, університети – підтримувати їх у цьому, а студенти – створювати на це попит.

Навантаження і викладачі. У добросовісних викладачів, які під час карантину дійсно намагалися зберегти якість навчального процесу, підготовка до занять онлайн займала набагато більше часу, ніж до того.. А були й такі, які взагалі заледве виходили на зв'язок зі студентами. При цьому ступінь залученості викладачів у дистанційне навчання ніяк не відбивається на їхніх зарплатах. Ця ситуація вкотре актуалізувала питання про справедливий рівень зарплат у закладах вищої освіти. Сьогодні університети прив'язані до тарифної сітки і не можуть встановлювати зарплати залежно від результатів роботи викладачів.

Академічна доброчесність. Академічна доброчесність – ще одна проблема, яку актуалізував коронавірус. Також, деякі викладачі не знають методів оцінювання, які б унеможливили студентські недоброчесні практики. Тому університети мають системно працювати, аби створити дієву систему, яка б допомогла забезпечити академічну доброчесність і сформувати відповідну культуру у студентів.

Автономія ЗВО. Такі кризи, як пандемія, мають і свої переваги, вони все більше і більше будуть розширювати розуміння закладами освіти своєї автономії та допоможуть їм отримувати необхідний практичний досвід. Цей досвід у майбутньому лише сприятиме їх самостійності.

Гендерна рівність. Більшість науково-педагогічних і педагогічних працівників ЗВО України – жінки. Питання гендерної рівності досі гостро стоїть у нашому суспільстві, й університети не є винятком. І карантин тільки вкотре довів важливість уважного ставлення до цього питання.

Серед інших проблем виділяються також:

1. Найбільша проблема – це технічне оснащення. Трапляється, що у студента немає доступу до мережі. У такому випадку робота проводиться індивідуально, за умови завчасного попередження викладачів про проблеми з інтернетом.

2. Організація онлайн занять студентів, оскільки поза університетом у кожного з них особисте життя і не завжди справи молоді співпадають з розкладом дисциплін.

Коронавірус дійсно підняв багато важливих проблем у вищій освіті. Та для того, щоб перетворити проблеми на можливості, університети вже зараз мають пильно моніторити, наскільки ефективно вони реалізують дистанційне навчання (у тому числі отримувати якісний зворотній зв'язок і від викладачів, і від студентів). Вони мають фіксувати й аналізувати як недоліки, так і хороші практики, обмінюватися досвідом з іншими університетами. Зараз дистанційне навчання відбувається через те, що до цього змушують обставини, хоча насправді воно збільшує доступність освіти, а змішане навчання, – поєднання дистанційної і очної форм, – цілком може стати нашим майбутнім. Однак для цього вже сьогодні ми маємо активно попрацювати над засвоєними уроками і забезпечити якість такої освіти.

Враховуючи і готовність університету до забезпечення освітнього процесу і ряд проблем які мають місце при переході на дистанційну форму навчання, важливо визначити найголовніші завдання, що забезпечать ефективну і повноцінну практичну підготовку всіх здобувачів вищої освіти. Для нашого університету головні завдання полягають в забезпеченні проведення як педагогічних практик так і польових та інших видів практик для непедагогічних спеціальностей. Найголовнішими вимогами для цього мають бути:

1. Чітка домовленість керівників практик з базами практик про перелік завдань, які можуть виконувати студенти-практиканти в умовах карантину в т.ч. у дистанційному режимі, що зрештою передбачено названим вище «Положенням».

2. Обов'язкове зазначення цих завдань у програмах практик.

3. Завчасне планування проведення практик.

4. У випадку неможливості виконання завдань на базах практики – передбачити максимально ефективне альтернативне їх проведення.

5. Вчасне підведення підсумків та обговорення на засіданнях кафедр, радах факультетів усіх аспектів проведення практик в умовах карантину.

6. Планування завдань для наступних практик з урахуванням особливостей попередніх.

Дотримання цих вимог керівниками практик дозволить не лише результативно забезпечити ефективне їх проведення а й дасть змогу по іншому підійти до завдань практик, зважаючи на вимоги сьогодення. В такій ситуації

найбільше метаморфоз зазнали польові практики та навчально-виробничі практики на непедагогічних спеціальностях. В таких умовах їх керівники досить часто повністю змінювали концепції практичної підготовки. Зокрема для проведення польових практик часто використовували відеопрезентації, відеоролики, фото-, відеозвіти з попередніх практик, вимушено використовували значно більше, як зазвичай, теоретичного матеріалу.

Проведення практик в умовах оголошеного карантину додав додаткових безпосередніх обов'язків для їх керівників. А саме:

1. Надати практикантам номери телефонів, електронні адреси для співпраці у період карантину.

2. Ознайомитись з індивідуальними планами проходження практики, за необхідності внести корективи.

3. У співпраці зі старостами шкільних груп практикантів виробити алгоритм зв'язку і встановити час індивідуальних та групових консультацій.

4. Надавати студентам консультації в дистанційному (телефонному або онлайн) режимі.

5. Залучати студентів групи до обговорення проведених уроків, заходів тощо.

6. Забезпечити керівництво самостійною роботою у ході практики.

7. Результати проведеної дистанційної роботи зафіксувати на електронних носіях для подальшої звітності та обліку роботи з керівництва практикою.

8. Вчасно перевірити звітну документацію в електронному вигляді.

9. Організувати онлайн-конференції з підготовки та захисту практики.

Пройдення педагогічних (і інших видів) практик доповнив список обов'язків і для студентів. Зокрема:

1. Ознайомитись зі шкільною документацією (плани вчителів, класного керівника, план виховної роботи в школі тощо) і в перші дні практики в нових умовах, сформувати індивідуальний план.

2. Взяти контакти вчителів і класного керівника прикріпленого класу, з'ясувати, на яких платформах (Google Classroom, Google Meet, Google for education, Zoom Video Communications), за допомогою яких месенджерів, у яких групах працювали учні класу з різних предметів під час карантину. З дозволу вчителів і батьків приєднатись до цих груп.

3. Взяти дистанційно консультації у своїх керівників практики.

4. Вчасно готувати конспекти навчальних і виховних заходів, надати їх керівникам для перевірки. За результатами перевірки й повторної консультації виправити недоліки та надіслати керівнику на затвердження.

5. Розробляти власні авторські підбірки відео або текстового контенту, турбуватися про психоемоційний стан учнів і для цього виділяти більше часу на відповіді дітей, спільне обговорення виконаних навчальних завдань – це

задовольнить потреби учнів у спілкуванні, підтвердить їхню самооцінку, стимулюватиме внутрішню навчальну мотивацію, дасть можливість для емоційної розрядки. Щодо виховної роботи; бажане обговорення з учнями етичних соціальних та індивідуальних проблем, викликаних пандемією. Під час таких бесід особливу увагу варто звертати на питання соціальної справедливості, відповідальності, прийняття етичних рішень; а також на значенні міцних родинних стосунків як на основі взаємної підтримки в суспільстві.

6. Працювати над професійною самоосвітою, виконанням індивідуальних завдань.

7. Робити відеозапис залікових уроків і навчально-виховних заходів, що проводяться в дистанційній формі. Здійснення онлайн-занять з учнями варто узгодити письмовим дозволом батьків на зйомку, надісланому в електронному або відсканованому вигляді.

8. Сформувати папку зі звітними матеріалами в електронному вигляді, надати на перевірку керівникам практики. По закінченню карантину вся документація (при потребі) подається у паперовому варіанті та завіряється підписами керівників практики.

9. Старості групи практикантів створити вайбергрупу для обговорення результатів практичної діяльності, долучивши студентів групи і керівників.

10. Взяти участь в онлайн-конференціях із підготовки та захисту практики.

Карантин звісно вніс певні корективи у проходження практики студентами, але не завадив їхній реалізації. Лише змінив форму. Адже потрібно було не просто забезпечити студентам належний рівень практики, а й подбати про їхню безпеку та безпеку їхніх рідних. Викладачі постійно підвищують свою як професійну, так педагогічну і методичну кваліфікацію. Цьому сприяє участь у спеціалізованих вебінарах, семінарах, курсах з технологій дистанційного навчання, що організовуються зокрема й в університеті.

Частина з цих баз практики працювала зі студентами в режимі онлайн, частина погодилась на реальну практику з дотриманням карантинних вимог безпеки, про що студенти також були проінформовані під час проходження інструктажів з техніки безпеки перед початком практики. При оновленні та модернізації програм дуже важливо враховувати думки стейкхолдерів, досвід провідних університетів світу та залучати до освітнього процесу потенціал наукових шкіл університету. Такі реалії нових умов і, очевидно, їх потрібно обов'язково застосовувати при організації та проведенні тих чи інших видів практик в Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка.

Магістрантка географічного факультету під час науково-педагогічної практики

Введення карантину стало серйозним викликом щодо забезпечення неперервності освітнього процесу. Спільні зусилля та злагоджена робота всіх підрозділів університету дозволяють організовувати та ефективно проводити як всі види практик так і навчальний процес взагалі.

Список використаних джерел:

І.Каплун І.Г., Нагачевський І.А., Терещук Г.В. «Положення про організацію та проведення практик студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка» Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 21 с.